

REBELLION, SUBVERSION AND RESISTANCE TO OFFICIAL CULTURE – THE UNDERGROUND SCENE IN COMMUNIST ROMANIA

Ramona Ana Sas
PhD student, West University of Timișoara

Abstract: This paper outlines some of the underground cultural practices that were active during the Communist period. Furthermore, it traces how these cultural practices are articulated in Daniel Vighi's novel – *Trilogia Corso*, mainly the second book - *Podoabe, și pălării, și poncho, și păr lung, și mărgele*. Starting from the broad definition of subcultures, this paper presents how these Occidental models had great influence over the youth generation who was fascinated by the freedom of Capitalism. This paper brings to light an important aspect regarding the subversion of underground culture towards the official culture, mainly that of imitation and adaptation of Western cultural models, an aspect that certifies the theoretical premises when asserting that subcultures coming from former socialist states represent hybrid forms of subcultures.

Keywords: Underground, clandestine, youth, subcultures, escapism

Subculturii urbane pe scena *underground* în România

„Grupuri”, „bande”, „subgrupuri”, „comunități”, „microculturii” pot fi doar câteva dintre noțiunile care ne pot veni în minte atunci când ne gândim la termenul de subcultură, parțial pentru că el invocă conceptul mai extins și destul de complicat de cultură. Dacă scena culturii poartă multiple clasificări, conectând tot patrimonial material și imaterial: tradiții, arte, credințe și ideologii, conceptul de subcultură, chiar dacă fragmentat are și el propriile sale taxonomii contradictorii.

Cea mai comună presupunere a celor care pornesc spre analiza fenomenului subcultural a fost aceea că prefixul „sub” ar descrie automat o cultură secundară, mai mică în interiorul uneia mai mari (de regulă oficială sau *mainstream*) și că grupurile sociale cercetate în numele subculturii sunt subordonate, subalterne sau subterane¹. Privite lucrurile din această perspectivă este ușor de înțeles de ce acest concept a fost și este încă stigmatizat, privit cu suspiciune sau chiar evitat. Discursurile marginale, insulare sunt de regulă discursuri subculturale indiferent de cultura din care aparțin. În sens extins, subculturile „sunt grupuri de persoane care au ceva în comun (o problemă, un interes, o practică) care le distinge în mod semnificativ de membrii altor grupuri sociale².”

În timp ce subculturile pot fi cu adevărat subordonate unei culturi oficiale, unele din ele se mândresc cu diferențierea de cultura de masă, deoarece masa poate fi manipulată politic, este înțeleasă de subcultură ca „nediferențiată și irațională”³. Pentru că subculturile se opun societății în sens larg, membrii acestora sunt percepuți ca devianți, străini, ciudați, condamnați să suporte, dar și să se bucure de acea conștiință a diferenței și diferitului, pe care o integrează constructiv sau nu, într-un stil de viață.

Cum a fost reperat fenomenul de subcultură în România? Chiar dacă subculturile primesc conotații peiorative, din cauza devianței, inadecvării sociale și al modului de viață,

¹ Thornton, în *The subcultures Reader*, Routledge, London and New York, 1997, p. 4.

² *Ibidem*, p.2.

³ *Ibidem*.

subcultura transmite ideea recuperării acelei conștiințe a diferenței care în perioada comunistă a fost anihilată de politicile statului. Ea servește în acest caz, ca forță rebelă și teribilistă în limitele ei, ca recuperator al autenticității, ca ideal de rezistență manifestat în primul rând la nivelul grupurilor marginale, dominate politic și împotriva integrării în ideologia culturii de masă.

În ceea ce privește cultura *underground* din perioada comunistă precum și dezvoltarea subculturilor sau contraculturilor din Europa Centrală și de Est, trebuie menționată perioada de *relativă deschidere* sau *liberalizare*. Se înțelege că perioada a oferit populației o mai mare libertate față de cea precedentă. Acest lucru s-a văzut foarte bine în toate sferile culturale, dar și în viața socială și culturală a tinerilor când, practic subculturile au început să se cristalizeze. Foarte important a fost importul și strategia de imitare pe care Estul a cooptat-o din Vest și Statele Unite. Acel moment se poate situa pe la mijlocul anilor 60 și chiar către sfârșitul lor. Acea mică, dar semnificativă perioadă, a marcat la nivelul întregului bloc sovietic și în cadrul tuturor statelor membre, o perioadă, dacă nu de efervescență culturală, măcar de o relativă ușurință în manifestări și practici culturale și sociale.

În articolul „Contracultură, subkultură și *underground* politic românesc în Timișoara perioadei Aktionsgruppe Banat”, Daniel Vighi spune despre rezistența prin cultură că a fost „o formă de acomodare reciprocă”, ceea ce a însemnat că partidul și securitatea au perceput benefic așa-zisa rezistență culturală pentru „imaginea externă a tezei elevului indisciplinat”⁴.

Când vine vorba despre grupurile alternative sau subculturile tinerilor care și-au croit drum în realitatea cenușie a comunismului din Europa de Est, trebuie să precizăm câteva elemente importante care vorbesc despre specificul subculturilor din acest spațiu. În cazul nostru rezistența și subversiunea față de cultura oficială a fost fortificată și prin intermediul acelor fenomene de subkultură și contracultură.

La nivel oficial și nu *underground*, schimburile culturale dintre Europa Centrală și de Est și Occident au fost aproape inexistente până spre mijlocul anilor 1970. Totuși, în România, acest lucru a fost mai peganant decât în cazul altor state membre ale blocului, cum ar fi Polonia sau Cehoslovacia, unde cultura alternativă și *underground*-ul cultural au avut o forță covârșitoare, reușind uneori să detroneze cultura oficială. În cadrul celorlate țări fluxul *underground*-ului a fost mult mai activ. Pe plan cultural s-a întâmplat același lucru. Politica și oficialitățile au propus și implementat tot felul de strategii care să atragă generația tânără spre idealul socialist.

Una dintre tertipuri a fost chiar promovarea modelelor și subculturilor occidentale. Se știe despre cazul celebru al concertului *The Rolling Stones* din Varșovia când s-a cerut evacuarea sălii, deoarece Mick Jagger a constatat că în Sala Congreselor se aflau doar odraslele liderilor comuniști. Sau despre numeroasele „peregrinări” pe care artiștii internaționali le făceau în interiorul acestor țări; toată acea perioadă a fost una care a provocat o serie de conflicte și incidente cu autoritățile.

În spațiul Românesc, lucrurile iau o turnură neașteptată în anul 1971, când Nicolae Ceaușescu a cuvântat un lung discurs prin care a invocat faptul că cetățenii români trebuie să fie educați în spiritul marxist. Acel moment istoric, de pe 6 iulie, a fost considerat de mulți momentul în care s-a născut efectiv național-comunismului românesc. Ceaușescu nu a fost primul conducător care a făcut acest lucru, însă ceea ce a propus el a fost extrem de limitativ.

Din acest punct de vedere, nu doar educarea în spiritul marxist, ci și politica ascunsă a conducătorului au dus la acapararea totală a puterii. Ceea ce însemna de fapt acest lucru era că o serie întregă de măsuri trebuiau a fi implementate pentru crearea „omului nou” și al strălucitului vitor socialist. Arta și tot ceea ce a însemnat cultură în general au fost subordonate

⁴ Daniel Vighi, „Contracultură, subkultură și *underground* politic românesc în Timișoara perioadei Aktionsgruppe Banat”, în Revista Mozaicul, Craiova, 2012, p. 135.

politicii și ideilor sale, literatura și arta au fost aservite regimului, au devenit unealta lui. Schimbarea impusă de șeful statului a dus treptat la limitări de neimaginat. Produsele culturale occidentale au devenit din ce în ce mai limitate, astfel izolaționismul și stagnarea și-au făcut de cap în România din acei ani.

Regimul a devenit mult mai drastic, a limitat consumul privat al influențelor occidentale, și mai ales a muzicii, o dată ce a observat schimbări în stilul vestimentar și comportamental al generațiilor tinere. Li s-au imputat faptul că tinerii laudau modul capitalist de viață, libertatea de care se bucurau ceilalți tineri din Occident, ba chiar încercând să traverseze ilegal granița românească, luându-și pseudonime după artiștii sau muzicienii preferați. Aceste probleme sunt exemplificate foarte bine în romanul lui Daniel Vighi – *Trilogia Corso*.

Adaptarea modelelor subversive Occidentale

O serie de cercetători care s-au ocupat de fenomenul subculturilor din spațiul Europei Centrale și de Est au remarcat faptul că subculturile din această sferă geografică au la baza lor așa zisa „strategie de imitație, de apropiere, de reproducere a unei existențe Occidentale”⁵. Pornind de la această premiză, vom urmări cum dorința de apropiere culturală este articulată în cadrul romanului *Trilogia Corso* al lui Daniel Vighi.

Trilogia Corso – în fapt, al doilea roman, *Podoabe, și pălării, și poncho, și păr lung, și mărgelile* prezintă aventurile pline de rebeliune din viața unui grup de tineri subculturali din Vestul țării. Grupul, o combinație hibridă de rockeri și hipioți: Pol, Pitiu, Grasa, J.H, J.J, inițialele lor provenind de altfel de la idolii generației *hippie* Jimmi Hendrix și Janis Joplin. Tinerii sunt elevi la un liceu din cartierul Timișorean, Fabric. Vedem aici că primul model de expresie subculturală se referă la stilul lor de viață excentric, nonconformist, care a fost influențat de îmbrăcăminte, muzică și filme provenite din țările capitaliste. Tinerii încearcă să își dezvolte identitatea prin asimilarea unor modele subculturale din Occident.

Pentru a înțelege specificul *underground*-ului cultural precum și dorința tinerilor de a adapta comportamentul rebel, vom face o comparație cu scena occidentală. Există la nivelul romanului o continuă oglindire a acestor două realități. Romanul prezintă viața grupului subcultural, paralel cu unele dintre momentele cheie ale *Revoluției culturale* din America, subliniind faptul că, în țările comuniste, stilurile de viață neconvenționale, cum ar fi *hippie*, *rock*, *punk*, sunt niște vise care sunt aspru sancționate și de aceea ele sunt manifestate cu predilecție în *underground*. Acesată oglindire țese întregeaga poveste, oferind astfel, prin reiterarea acestei diferențe trei teme majore: *profunda nemulțumire cu sistemul, dorință de escapism, subversiune a ordinii date*.

Există, așadar, acea lume imaginată pe care o cunosc indirect, Occidentul, acel „DINCOLO” la care ei visează și unde vor să evadeze, „vorba DINCOLO e așa ca un balsam, ca o licoare, ca o alinare, DINCOLO e așa de fain [...] aici e nenorocire, e moarte curată!”⁶. Iar pe de altă parte acea realitate carcerală pe care ei vor să o înlăture prin recurgerea la tot soiul de rezistențe simbolice. Câteva din aceste rezistențe simbolice, așa cum sunt ele stipulate de cercetătorii Hall și Jefferson⁷ fac referire la stilul vestimentar, dar și la atitudinea care vrea să demonstreze desprinderea de o figură autoritară, de părinți sau de stat.

În cadrul romanului tinerii rebeli sunt emblematic descriși ca excentrici. Această excentricitate de care se bucură grupul este afișată cu mândrie. Parada unicității, a

⁵ George McKay; Christopher Williams; Michael Goddard; Neil Foxlee and Egidija Ramanauskaite, *Subcultures and New Religious Movements in Russia and East-Central Europe*, vol 15, Edited by Helen Chambers, Peter Lang, International Academic Publishers, Bern, 2009, p.6

⁶ Daniel Vighi, *Trilogia Corso*, Cartea Românească, București, 2015, p. 253.

⁷ *Resistance Through Rituals*, Taylor and Francis, London and New York, 2006.

diferențierii și a frondei le conferă sentimentul de libertate într-un timp și spațiu cenușiu și monoton. În general, subculturile proiectează această imagine subversivă împotriva perspectivei conformiste a societății în care trăiesc. În acest caz, ei se folosesc de acest mediu superficial pentru a sfida banalitatea și „uniforma” comunismului. Se laudă pentru că:

„toată lumea se uită după noi pentru că suntem hippy adevărați. J.J. are părul lung cu o bentiță legată peste frunte, împodobită cu semne ale triburilor apache. J.J. mai are și fustă asemenea țigăncolor din cartierul Prințul Turcesc, are și o pereche de mocasini cu ciucuri din piele [...] Pol cu *poncho* și chitara, Grasa cu minunatul radiocasetofon, Pitiu cu muzicuța, ras în cap”⁸.

Modul în care încercă să trăiască această viață alternativă contrastează puternic cu realitatea comunistă. Cu toate acestea, adaptarea acestor modele, sugerează faptul că au încercat să copieze imaginea, forma aceluși stil de viață, întrucât el nu corespunde realității lor. Dorința grupului de a adapta rebeliunea capitalistă accentuează absența unei vieți autentice, proiectând astfel imaginea unor grupuri subculturale hibride, care au acces doar la formă, la „podoabe”.

Pe lângă consumul de muzică și de produse occidentale, o altă practică prin care tinerii români au intrat în atenția securității a fost trimiterea de scrisori la radiourile occidentale, în care precizau că doresc transmiterea melodiilor preferate. Tinerii recurgeau la tot felul de tertipuri clandestine pentru a se sincroniza la moda vremii, prin intermediul turiștilor sau al șoferilor de camioane, al rudelor sau al studenților străini. Se poate să fi fost cea mai clandestină perioadă, deoarece, pentru a face rost de muzică și pentru a fi la curent cu noutățile din Occident, aceștia au apelat la manevre ilicite. Una dintre acestea, foarte cunoscută, tematizată și în *Trilogia Corso* era aceea de înregistrare a cântecelor difuzate de posturile de radio străine, pe benzi de magnetofon sau casete, care mai apoi au trecut din mână în mână. Dar o altă sursă consta în produsele mass media. Fie că erau emisiuni televizate sau articole din reviste, acestea erau mijloacele cele mai directe prin care tinerii au reușit să imite aspectele subculturilor occidentale.

În ochii comuniștilor muzica *rock* occidentală părea să încurajeze retragerea din angajamentul social. S-a crezut că acest stil trezea în tineri preocuparea pentru sentimentele și dorințele personale, prin asimilarea și uneori glorificarea culturii Occidentului. Mai mult, că le infiltrarează scepticismului politic, atitudini subversive și chiar disidente. Este clar că a existat o tendință a tinerilor din mediul urban din zona Europei de Est să fie atrași de spațiul Occidental, crezând că acesta este superior din punct de vedere cultural. Tinerii din Estul Europei, incluzând aici și membrii organizațiilor oficiale de tineret purtau în mod obișnuit blugi, iar uneori crucifixe sau embleme. „Guvernul est-german a interzis purtarea de blugi, considerând moda un potențial Cal Troian”⁹. În România, de pildă, popularitatea tricourilor americane cu poze ale cântăreților pop americani a fost văzută ca o dovadă a poluării morale.

În partea de Vest a țării, spune Daniel Vighi, în Timișoara și Arad a existat o supraveghere culturală și o mai intensă muncă propagandistică. Fiind o zonă destul de problematică, care întâmpina controlul partidului mult mai puternic decât în alte părți ale țării, manifestările din sfera subculturii nu puteau fi, spune el, încadrate strict unui „delict politic”. Rezistența prin cultură fiind mai puțin permisă în acesată zonă. El spune că acest lucru se datora unor factori precum: granița cu Iugoslavia, comerțul produselor occidentale în piețele românești de către sârbi, sau de apariția antenelor parabolice care a făcut efectiv posibil ca informația din Occident să pătrundă în Banat.

În *Podoabe, și pălării, și poncho, și păr lung, și mărgele* o temă majoră este reprezentată de dorința de a evada, de a se elibera de convențiile regimului. Grupul

⁸ Daniel Vighi, *Trilogia Corso*, op.cit, p. 225.

⁹ Sabrina Ramet., *Social Currents in Eastern Europe, The Sources and Meaning of the Great Transformation*, Duke University Press, Durham and London, 1991, p. 234.

subcultural a vrut să plece dincolo „pentru Jimi, ... și surioara Janis, pe nume Joplin, de loc din America”, ... să le pună niște flori la mormânt și să bea „bere la doză pe urmă o să [pună] dozele goale pe cruce ca să le fie de pomană”¹⁰.

Tinerii se întâlnesc la cafe barul de la intersecția străzii Ecaterina Teodoroiu cu Aron Pumnul. „Vor bea cafea, vor fuma țigări bulgărești” și discută despre cum să treacă frontiera. Datorită atenției supravegherii frontierei i s-a dat numele de „fășie”. Ei au hotărât „să nu-i spună altfel tocmai ca să nu se prindă nimeni. Au mai multe posibilități pe care le analizează pe rând: mai întâi este vorba despre apă. Apoi pământ. Apoi, despre aer. [...] ar mai fi varianta foc. Așa i-au spus variantei ceferiste”¹¹.

Bunurile provenite din Occident, trimise în țară de rudele din străinătate au avut un potențial propagandistic față de bunurile autohtone. Bunuri culturale sau „alimente precum celebra cafea Jacobs sau țigările Kent sau Marlboro care deveniseră în imaginarul public mărci ale unui lumi libere, dar și simbol al statusului social asumat și de nomenclatură și de ofițerii de securitate, care au sfârșit prin a cădea pradă mirajului acestora”¹². În roman cele mai multe bunuri de consum culturale au parvenit grupului prin intermediul lui Grasa care avea un unchi în străinătate care:

„îi trimite reviste cu muzică, discuri de ultimă oră, haine ca ale hipioților, e ca lumea unchiul și nici nu e bătrân, așa s-a nimerit treaba. ... unchii mai mari ai lui Grasa dintre care unul era la Securitate, altul la Vamă, altul la Partid, numai posturi grase, daor tata lui Grasa e altfel, e prof de sport la o școală din apropiere și trăiește despărțit de mama lui”¹³.

Toate acestea au fost privite de sistem ca fiind subversive. Autoritățile au răspuns la această ofensivă subculturală printr-o intensificare a propagandei anticapitaliste, totodată și prin supravegherea mai accentuată a tinerilor cu rude în străinătate. Lozinca comunistă avea ca idee „promovarea culturii în rândul maselor”. E a fost propusă tocmai pentru a opri ascultarea programelor de radio occidentale. *Underground*-ul a fost subversiv nu în măsura unui atac direct asupra regimului comunist, ci mai degrabă prin faptul că a fost o declarație de valori precum libertatea de exprimare în planul artistic sau cotidian. Pe de altă parte, un act de subversiune poate fi considerat și efortul de a-l evita, nu doar de a-l confrunța în diferite moduri. Mai ales că toate stilurile de viață independente, nealiniate și autonome privite cu maximă suspiciune și atacate de către regim.

O porțiță de scăpare din atmosfera sumbră a comunismului o reprezenta, ca și în cazul celorlalte țări anexate blocului estic, muzica occidentală: *jazz*, *rock* și *beat*. Prin intermediul posturilor de radio *Europa Liberă* sau ale celor pirat, care erau destul de des ascultate mai ales în Banat și în Vestul țării, tinerii români au putut să se informeze și să se conecteze la mișcarea muzicală mondială. Această pasiune pentru muzică a fost cea care a legat laolaltă grupurile de tineret, consolidând astfel mici enclave subculturale care se manifestau clandestin. A existat atunci o adevărată *vânătoare de pletoși în blugi și de minijupiste* și a subculturilor *hippie*, mai ales în perioada anilor 1969 până pe la 1973, când gusturile s-au schimbat.

În *Podoabe, și pălării, și poncho, și păr lung, și mărgele*, grupul rebel asculta „*Radio Luxemburg, Europa Liberă, apoi Radio Belgrad, Novi Sad, tot ce se poate*”, erau o „o gașcă adevărată, ascultam *Deep Purple* și-l iubeam pe Jimi, primeam reviste de **DINCOLO**. Revistele veneau de la cei cu părinți pe la Securitatea lui Țugui. Sau la Miliție. La Partid”¹⁴.

¹⁰ Daniel Vighi, *Trilogia Corso*, ed. cit. p. 318.

¹¹ *Ibidem*, p. 251.

¹² Daniel, Vighi, „Contracultură, subcultură și underground politic românesc în Timișoara perioadei Aktionsgruppe Banat”, în *Revista Mozaicul*, Craiova, 2012, p. 136.

¹³ Daniel Vighi, op.cit, p. 218.

¹⁴ Daniel Vighi, *Trilogia Corso*, ed.cit, p. 213.

La începutul anilor 60, liderii comuniști din tot blocul sovietic au discutat despre atitudinile negative ale tinerilor față de ordinea socialistă. Ramet argumentează faptul că liderii comuniști considerau că integrarea tinerilor și studenților în societatea socialistă este insuficientă și de aceea autoritățile au simțit nevoia să găsească modalități de creștere atragere a tinerilor¹⁵. În România, scena culturală era una a falselor idealuri, a lucrurilor impuse, a autocenzurii și a supunerii oarbe la ordinele venite de la oameni care aveau o pregătire inferioară „cu un trecut dubios, celebrii politrucci, instructori sau activiști de partid, care făceau educație comunistă tineretului”¹⁶.

„Să se ia în strict supraveghere orice posibilă influență a mișcării *Diggers* în România. Să se urmărească atent circulația oricăror material propagandistice. Supravegherea informativă a muzicii care se dovedește a avea o mare capacitate de influență a ideilor care se dovedește a avea o mare capacitate de influențare a ideilor *Diggers* în rândul tinerilor [...] să se organizeze acțiuni și manifestări artistice cu conținut patriotic, care să sădească în rândul tinerei generații dragostea față de licee și facultăți, să se organizeze dezbateri pe linie de partid despre influența nocivă a muzicii capitaliste și a ideologiilor care se manifestă la ora actuală în rândul tinerilor din Vest”¹⁷.

Așa cum este descrisă și în roman, manevra pe care voia să o implementeze sistemul a fost chiar atragerea tinerilor în interiorul culturii oficiale. Acesata din urmă, sugerează Vighi, a fost alimentată de „tradiția maioreșciană a rezistenței autonomiei esteticului”¹⁸ care a fost adoptată de partid, „mai ales că activiștii și ofițerii de la departamentele de supraveghere a culturii din Securitate au realizat faptul că rezistența prin cultură nu avea potențialul distructiv antisistem pe care-l reprezentau simbolurile subculturale, de la antenele parabolice la pantalonii blugi originali”¹⁹.

Diferențe de acest fel pot fi reperate în dialogul culturii oficiale și celei *underground*. De pildă, în România, mișcarea culturală a trupei rock bănățene, Phoenix poate fi văzută ca o subkultură care era subversivă față de regim. În acest sens, se poate vedea contrastul între ceea ce a reprezentat cu adevărat cultura *underground*, care se circumscrie fenomenului subversiv și cea subversivă doar cu etichetă care a fost construită în cadrul Cenaclului Flacăra. Mai mult, acest cenaclu este „un răspuns inspirat al puterii la ofensiva simbolică cu potențial politic a subculturii și contraculturii muzicale”²⁰.

În *Podoabe, și pălării, și poncho, și păr lung, și mărgele* personajul cel mai rezistent a fost J.H, un băiat provenit din clasa muncitoare care atrage în mod deosebit atenția tocmai pentru că era diferit. Conștient de acest lucru, adesea remarcă în momentele de contemplare a orașului că: „Stau împodobit așa și toată lumea se uită la mine speriată: ce e cu ăsta, de ce nu îl iau dintre noi, de ce nu îl duc la pușcăria de pe Popa Șapcă”²¹. Momentele de detașare de colectiv nu pot fi practicate decât „dacă ești ca mine, un hippy de la marginea societății”²².

Trebuie subliniate două aspecte în ceea ce privește configurația grupului. Acestea vorbesc despre o diferențiere între ei. În primul rând, adolescenții căutau în acea perioadă să își cristalizeze identitatea într-o perioadă de restricții sociale și politice care cer comportamente și atitudini rezonanabile. În al doilea rând, grupul era format din copii care aveau statut social diferit și un *background* familial diferit. J.H, boxerul dur și sora lui, J.J. sunt

¹⁵ Sabrina Ramet., *Social Currents in Eastern Europe, The Sources and Meaning of the Great Transformation*, Duke University Press, Durham and London, 1991, p. 235.

¹⁶ Nelu Stratone, *Rock sub seceră și ciocan*, ediția aIIa, Hyperliteratura, Timișoara, 2017, p. 24.

¹⁷ *Ibidem*, p. 247.

¹⁸ Daniel Vighi, op.cit.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Vighi, p. 249.

²² *Ibidem*.

exemple ale tinerilor devianți, văzuți ca hipioții de la margine. Ceilalți au fost fascinați de acest spirit liber, împărtășind cu ei interesele și practicile culturale care erau la modă. Cei doi au ajuns în atenția Securității tocmai pentru că erau liberi de condiționările sociale. Rătăcind prin medii deviante și ilegale unde granițele dintre rasă, statut social sau etnic au fost estompate, ei nu au avut privilegii sociale. Ei puteau să se adapteze vieții de jos și experienței de nomad, în timp ce prietenii lor acești „copii de bani gata, de nomenclaturisti care s-au îngăit cu golani de felul J.H și surioara lui J.J”²³ au copiat acest stil de viață ca formă de distracție, ca formă de joc.

Subcultura are la bază o viziune comună, o pasiune pentru ceva și mai ales un sentiment care le conferă membrilor un sentiment de apartenență. Pentru grupul subcultural din roman, cu adevărat important era „gașca, grupul, tovărășia. (...) plăcerea de a sta laolaltă și de a intra în raporturi omenești cu alții asemenea într-un fel de gașcă lucrătoare” și asta pentru că „Gășcarii au o viziune în comun (...) e o chestiune de *spiritual vision*”. Dar mai ales erau uniți de voința de a fi o „o gașcă care crede în sine, din felul în care se mișcă, din felul în care își poartă toalele, din negrul cămășii, din franjutiile blugilor, din lanțuri, piele neagră”²⁴.

În roman se poate vedea această tendință de rebeliune împotriva sistemului. Ei ar fi vrut să fie și în acest spațiu un fel de comunitate frățescă care să vibreze la unison cu cea de peste Ocean: „Hei *digger* de la Timișoara, dacă vrei să fii asemenea nouă, urmează-ne în toate, du-te în Piața Operei, în Piața Kutl, în Piața Lahovari, unde vrei tu, du-te și vinde fără bani ce vrei, chiar porumb fiert poți vinde... spune-le și celorlalți să vândă și ei porumb fiert și să fim frați și să ne întâlnim în numele lui Pearl, iubita noastră Pearl, sora Janis Joplin”²⁵. În mare parte, mișcarea *hippie* din România cam asta a și fost. O afinitate spirituală manifestată însă *underground*.

Rebeliunea lor a luat sfârșit atunci când au vrut să tragă granițele ilegal și au fost prinși. Atunci au realizat că este imposibil să ajungă „DINCOLO” și să trăiască și ei la fel ca „ceilalți”. Din nou, vedem modelul subcultural în ceea ce privește transgresiunea și evadarea ilegală. Călătoria lor eșuată vorbește despre mediul captiv sub comunism. După ce au fost perchezitionați de securitate grupul se destramă, cedând în fața autorităților. Singură identitate care rămâne în picioare este cea lui J.H, a cărui imagine subculturală rezistă până la final, în ciuda presiunilor și bătăilor, viitorul boxer „a tăcut și i-a privit întunecat”, [...] „că doar el fu antrenat de tatăl hoțoman și criminal, căruțașul de la bodegă, mai marele nenorociților ăloră care cărau lemne de foc și cărbuni brichete pe nume cocs babelor din Ronaț”²⁶. Aici J.H. este deliberat descris după tiparul eroului, un erou marginal care rezistă și nu vrea să renunțe la adevărul pe care îl cunoaște și pe care l-a creat, nu vrea să se adapteze la societatea în care trăiește simțind că dacă ar face acest lucru s-ar transforma în „informator”, în trădător al „secretului” și al pactului subcultural.

În perioada comunistă tinerii erau chemați de secretarii de partid pentru a da explicații cu privire la ținuta lor extravagantă „malagambistă” și pentru comportamentul lor nealinat cu rigorile „omului de tip nou”. Putem vedea aici că pentru spațiul Estic modelele culturale, diversele tipuri exhibiționiste de influență occidentală au fost văzute cu ochi suspicioși. Tinerii au intrat în conflict cu autoritățile din cauza preferințelor lor, care aveau alte scopuri privitoare la educația lor. Ei trebuiau să se supună cu „hărnicie, abnegație, entuziasm”²⁷. Producțiile Occidentale erau considerate subversive de către regim, tocmai pentru că ele încurajau spiritul tânăr să fie diferit. În vreme ce în România tinerii trebuiau să apeleze la practici clandestine pentru a avea acces și pentru a gusta un colț din lumea liberă a

²³ *Ibidem*, p. 230.

²⁴ *Ibidem*, p. 290.

²⁵ *Ibidem*, p. 221.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*, p. 395.

Occidentului, în America, dușmanul țărilor socialiste, se purtau campanii electorale pentru alegerea unui președinte democrat, se protesta, se scanda pentru drepturile omului și mai ales ale generației tinere.

BIBLIOGRAPHY

- Gelder, Ken, Thornton Sarah., (eds., intr.), *The subcultures Reader*, Routledge, London and New York, 1997.
- Hall, Stuart; Jefferson, Tony, *Resistance through rituals*, Taylor and Francis, London and New York, 2006.
- McKay, George; Williams, Christopher; Goddard, Michael; Foxlee, Neil; Ramanauskaite, Egidija, *Subcultures and New Religious Movements in Russia and East-Central Europe*, vol. 15, editat de Helen Chambers, Peter Lang, International Academic Publishers, Bern, 2009.
- Ramet, Sabrina, *Social Currents in Eastern Europe, The Sources and Meaning of the Great Transformation*, Duke University Press, Durham and London, 1991.
- Stratone, Nelu, *Rock sub seceră și ciocan*, ediția a-II-a, Hyperliteratura, Timișoara, 2017.
- Vighi, Daniel, *Trilogia Corso*, Cartea Românească, București, 2015.
- Vighi, Daniel, „Contracultură, subkultură și underground politic românesc în Timișoara perioadei Aktionsgruppe Banat”, în Revista Mozaicul, Craiova, 2012.